

STANISŁAW SZADYKO

Uniwersytet Warszawski – Instytut Kulturologii i Lingwistyki Antropocentrycznej

Natalia Bondar, Sergiusz Chwatow,
БИЗНЕС-КОНТАКТ. Komunikacja biznesowa po
rosyjsku. Część 1. Biznes w Rosji. Część 2. Transakcje w
handlu zagranicznym. Wydawnictwo REA. Warszawa 2010, ss. 562

Aby właściwie się przygotować i następnie bardzo dobrze zdać, chyba najbardziej znany i najbardziej popularny, w dobie obecnej, egzamin na międzynarodowy certyfikat z *języka rosyjskiego w biznesie*, należy dokładnie opanować i utrwalić materiał dydaktyczny z podręcznika Natalii Bondar⁸⁰ i Sergiusza Chwatowa⁸¹ „*Бизнес-контакт. Komunikacja biznesowa po rosyjsku*”.

⁸⁰ Doc. dr Natalia Bondar jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Zakładu Języka Rosyjskiego Moskiewskiego Instytutu Lotnictwa (Państwowego Uniwersytetu Technicznego). Jej dorobek naukowy jest duży. Liczy on ponad 20 pozycji. Wymienię tylko najważniejsze z nich: a) podręczniki: *Аннотирование технического текста: учебное пособие для студентов, обучающихся по программе бакалавра*. Из-во МАИ. Москва 2010, ss. 160; *Реферирование технического текста: учебное пособие для аспирантов и студентов старших курсов авиационных вузов*. Из-во МАИ. Москва 2008, ss. 163; *Как спросить? Как сказать? Пособие по развитию речи для изучающих русский язык как иностранный*. Москва 2006, ss. 256 (współaut. N.I Łutina); b) ważniejsze artykuły: *Русский именительный и творительный на шкале потенциальной активности*. „Новое в теории и практике описания и преподавания русского языка”, Варшава 2004 (współaut. N.I Łutina); *Некоторые принципы стандартизации информации в рекламных объявлениях*. „Теория и практика преподавания русского языка в вузе МГИМО”. Москва 2004; *О систематизации лексико-грамматического материала на продвинутом этапе обучения (на примере обозначения временных характеристик)*. „Новое в теории и практике описания и преподавания русского языка”, Варшава 1997; *Критерии выбора слова в официально-деловом стиле*. „Новое в теории и практике описания и преподавания русского языка”, Варшава 1996; *Эмоциональное начало в современной российской прессе и формы его преподавания*. „Новое в теории и практике описания и преподавания русского языка”, Варшава 1995 i in.

⁸¹ Dr Sergiusz Chwatow jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Instytutu Rusycystyki WLS UW. Jego dorobek naukowy jest imponujący. Liczy on ponad 50 pozycji. Wymienię tylko najważniejsze z nich: a) podręczniki: *Язык русский в бизнесе*. WSiP. Warszawa 1999, 2000 (współaut. R.Hajczuk); *Бизнес-контакт*. REA. Warszawa 1998, 2002 (współautorstwo N.Bondar); *Podręcznik do nauki języka rosyjskiego dla studentów-obcokrajowców*. Wyd. „Russkij jazyk”. Moskwa 1990, t. 1-2; *Пишем друзьям*. Podręcznik do nauki języka rosyjskiego. Wyd. „Russkij jazyk”. Moskwa 1989; b) słowniki: *Wielki słownik rosyjsko-polski i polsko-rosyjski* pod red. naukową S.Chwatowa i M.Timoszuka. REA. Warszawa 2008; *Słownik polsko-rosyjski, rosyjsko-polski*. Kompakt plus słownik multimedialny. REA. Warszawa 2007 (współautorstwo M.Timoszuk); *Słownik polsko-rosyjski, rosyjsko-polski*. Wyd. Philip Wilson. Warszawa 2004 (współautorstwo Z.Kurylin); *Współczesny słownik polsko-rosyjski, rosyjsko-polski*. REA. Warszawa 2002, 2005, 2006 (współaut. M.Timoszuk); Uniwersalny

Program wspomnianego egzaminu odpowiada czwartemu poziomowi (*Vantage Level*) standardów Rady Europy oraz trzeciemu poziomowi (*Intermediate level*) ustalonym przez Londyńską Izbę Przemysłowo-Handlową.

Międzynarodowy certyfikat, wydawany wspólnie przez *Państwowy Instytut Języka Rosyjskiego imienia Aleksandra Puszkina* oraz *Izbę Przemysłowo-Handlową Federacji Rosyjskiej*, stanowi referencje przy zatrudnieniu w firmach, instytucjach a także w placówkach dyplomatycznych.

Egzamin składa się z ośmiu testów i trwa zwykle dwa dni. W pierwszym dniu odbywają się testy pisemne, zaś w drugim – ustne. W trakcie egzaminu sprawdzane są następujące sprawności lingwistyczne, faktograficzne i profesjonalne:

1. *Test z czytania tekstów o charakterze ekonomicznym*: korespondencja oraz dokumentacja handlowa, reklamy, kontrakty, specjalistyczne artykuły prasowe i inne. Czas trwania testu – 60 minut.
2. *Test rozumienia ze słuchu*. Stanowi sprawdzian rozumienia specjalistycznych tekstów emitowanych w mediach, a także w rozmowach bezpośrednich i telefonicznych. Czas trwania testu – 45 minut.
3. *Test samodzielności językowej w zakresie redagowania pism i dokumentów* (korespondencja handlowa, CV, biznes plan i inne). Czas trwania testu – 60 minut.
4. *Test poprawności językowej w zakresie posługiwania się słownictwem specjalistycznym* (tj. *terminologią business communication*). Czas trwania testu – 45 minut.

słownik polsko-rosyjski, rosyjsko-polski. REA. Warszawa 1998, 2001 (współaut. R.Hajczuk); c) ważniejsze artykuły: *Русский язык делового общения в филологической аудитории*. Материалы XIII Международной конференции „Русистика и современность”. Рига 2010; *Комunikacja biznesowa po rosyjsku – опыт преподавания русского языка делового общения польским студентам-филологам*. Материалы международной научной конференции: „Актуальные проблемы методики преподавания русского языка как иностранного и русского языка как неродного”. СПб 2010; *Роль переводного словаря в межкультурной коммуникации*. „Язык и межкультурные коммуникации”. Вильнюс-Минск 2009; *Формирование навыков деловой коммуникации у студентов-филологов*. „Nauczanie języka rosyjskiego studentów na kierunkach filologicznych i niefilologicznych”. Warszawa-Lublin 2009; *Русский язык делового общения на инновационном рынке образовательных услуг*. „Русский язык как язык межкультурного и делового сотрудничества в полилингвальном контексте Евразии”. Материалы II Международного конгресса 1-3 октября 2009 г. Астана 2009; *Русский язык делового общения в межкультурной коммуникации*. I Международная научно-методическая конференция „Состояние и перспективы методики преподавания русского языка и литературы”. Сборник статей. Москва, РУДН 2008; *Публичный, общественный или государственный?* (Лингвистические аспекты социальных проблем). Международная научная конференция „Многоязычная Европа и русский язык: тестирование, учреждения и средства для новой медиации”, Болонья 2008; *Русский язык делового общения на рынке образовательных услуг*. Materiały IV Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Русский язык в языковом и культурном пространстве Европы и мира: человек, сознание, коммуникация, интернет”. Warszawa 2008; *Лексическая эквивалентность в словарном и коммуникативном аспектах*. „Słowo z perspektywy językoznawcy i tłumacza”, red. A.Pstryga, Wyd. Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2008, t. III; *Деловая коммуникация в обучении межкультурному общению*. Международная научная конференция „Русский язык и литература в международном образовательном пространстве: современное состояние и перспективы”. Гранада, 7-9 мая 2007 г. 2007, т. 1; *Русский язык делового общения в Варшавском университете*. „Материалы Международной научно-практической конференции специалистов-филологов и преподавателей русистов по проблемам функционирования, преподавания и продвижения русского языка за рубежом (Москва, 11-13 декабря 2007 г.)”. Москва 2007 i in.

5. *Test z gramatyki.* Stanowi sprawdzian znajomości konstrukcji gramatycznych używanych w specjalistycznym języku biznesowym. Czas trwania testu – 60 minut.
6. *Test samodzielności językowej w komunikacji ustnej* (rozmowy handlowe, negocjacje, ustalenia i inne). Czas trwania testu – 20 minut na jedną osobę egzaminowaną.

Część pierwsza recenzowanego podręcznika pt. *Biznes w Rosji* składa się z trzech rozdziałów obejmujących aktualną, wielobranżową problematykę ekonomiczną, biznesową, prawną, geograficzną, marketingową, komercyjną, elementy działalności giełdowej, ubezpieczeniowej, celnej, reklamowej, promocyjnej oraz bankowej. Są to następujące rozdziały: 1. *Rosja – wasz partner gospodarczy* (Россия – ваш экономический партнер) (s. 7-66); 2. *Promocja towaru na rynku* (Продвижение товара на рынке) (s. 67-121); 3. *Struktura i działalność firmy* (Структура и деятельность фирмы) (s. 122-176).

Każdy z wymienionych rozdziałów dzieli się na drobniejsze części glottodydaktyczne, tj. na podrozdziały. Pierwszy rozdział, tj. *Rosja – wasz partner gospodarczy* zawiera pięć następujących podrozdziałów: (a) *Rosja w XXI wieku* (Россия в XXI веке); (b) *Stan współczesny i perspektywy rozwoju gospodarki rosyjskiej* (Современное состояние и перспективы развития российской экономики); (c) *Prawo i przedsiębiorczość* (Право и предпринимательство); (d) *Rodzaje podmiotów gospodarczych* (Виды экономических субъектов); (e) *Jak organizować swój biznes* (Как организовать свой бизнес). Dalej podrozdziały dzielą się na mniejsze jednostki metodyczne, które tworzą bardzo zgrabną i logiczną strukturę glottodydaktyczną. Zaś cały rozdział (i wszystkie pozostałe siedem rozdziałów całego podręcznika) ma formę klasycznej piramidy glottodydaktycznej. Każdy rozdział zawiera ogromną ilość różnorodnych ćwiczeń (np. pierwszy rozdział jest opatrzony 94 ćwiczeniami), które przygotowują uczącego się przede wszystkim do egzaminu międzynarodowego z języka rosyjskiego według programu „*Język rosyjski w biznesie. Handel zagraniczny*”, na poziomach średniozaawansowanym (B2) i zaawansowanym (C1), zgodnie ze standardami Rady Europy. Oczywiście uczący się najpierw, i to jest jego prymarny cel, opanowuje rosyjski język specjalistyczny business communication. Moim zdaniem recenzowany podręcznik gwarantuje właściwe opanowanie ww. języka specjalistycznego po należytym przerobieniu danego materiału glottodydaktycznego. Drugi rozdział, tj. *Promocja towaru na rynku* składa się z trzech następujących podrozdziałów: (a) *Marketing* (Маркетинг); (b) *Sposoby promocji towarów i usług* (Способы продвижения товаров и услуг); (c) *Reklama* (Реклама). W tym rozdziale autorzy umieścili 60 typów różnorodnych ćwiczeń umożliwiających uczącym się lepiej opanować zawarty w pod-

ręczniku materiał glottodydaktyczny. Trzeci rozdział, tj. *Struktura i działalność firmy* zawiera trzy następujące podrozdziały: (a) *Organizacja strukturalna firmy* (Структурная организация фирмы); (b) *Działalność firmy* (Деятельность фирмы); (c) *Rynek pracy i zatrudnienie* (Рынок труда и трудоустройство). Ten rozdział został zaopatrzone przez autorów w 50 różnorodnych typów ćwiczeń. Część pierwszą recenzowanego podręcznika kończą załączniki, zawierające zarówno 35 tekstów i dialogów do czytania jak i rozumienia ze słuchu, 13 testów kontrolnych i ponad 120 testów sprawdzających oraz ponad 120 rozwiązań testów.

Część druga recenzowanego podręcznika pt. *Transakcje w handlu zagranicznym* składa się z czterech następujących rozdziałów: 1. *Zawarcie transakcji handlowej* (Заключение коммерческой сделки) (s. 7-64); 2. *Korespondencja handlowa i dokumentacja w handlu zagranicznym* (Внешнеторговая коммерческая корреспонденция и документация) (s. 65-125); 3. *Banki* (Банки) (s. 126-154); 4. *Giełdy. Spółki ubezpieczeniowe* (Банки. Страховые компании) (s. 155-174).

Tutaj, tak samo jak i w części pierwszej, rozdziały dzielą się na podrozdziały. Pierwszy rozdział, tj. *Zawarcie transakcji handlowej* zawiera cztery następujące podrozdziały: (a) *Operacje handlu zagranicznego. Rodzaje cen i formy płatności* (Внешнеторговые операции. Виды цен и формы платежа); (b) *Warunki dostawy towaru* (Условия поставки товара); (c) *Dokumentacja w handlu zagranicznym* (Внешнеторговая документация); (d) *Podatki* (Налоги). W tym rozdziale autorzy umieścili 59 typów różnorodnych ćwiczeń umożliwiających uczącym się lepiej opanować zawarty w podręczniku materiał glottodydaktyczny. Drugi rozdział, tj. *Korespondencja handlowa i dokumentacja w handlu zagranicznym* składa się z sześciu następujących podrozdziałów: (a) *Sporządzenie korespondencji handlowej* (Оформление внешнеторговой корреспонденции); (b) *Zwykłe listy handlowe* (Простые коммерческие письма); (c) *Listy handlowe: zapytanie ofertowe i odpowiedź na zapytanie ofertowe* (Сложные коммерческие письма: письмо-запрос и ответ на него); (d) *Listy handlowe: oferta pisemna i odpowiedź na ofertę pisemną* (Сложные коммерческие письма: письмо-предложение и ответ на него); (e) *Kontrakt handlowy* (Коммерческий контракт); (f) *Reklamacja i odpowiedź na reklamację* (Рекламация и ответ на нее). W tym rozdziale mamy 86 typów różnorodnych ćwiczeń umożliwiających uczącym się lepiej opanować zawarty w podręczniku materiał glottodydaktyczny. Trzeci rozdział, tj. *Banki* zawiera dwa następujące podrozdziały: (a) *Rodzaje banków i ich funkcje* (Виды банков и их функции); (b) *Działalność banku* (Деятельность банка). W tym rozdziale mamy 34 typy różnorodnych ćwiczeń. W czwartym rozdziale pt. *Giełdy. Spółki ubezpieczeniowe* autorzy umieścili dwa następujące podrozdziały: (a) *Rodzaje handlu giełdowego i operacji*

giełdowych (Виды биржевой торговли и биржевых операций); (b) *Ubezpieczenie* (Страхование). W danym rozdziale mamy 21 typów różnorodnych ćwiczeń. Ponadto druga część podręcznika została zaopatrzona w następujące załączniki: (a) 30 tekstów do czytania jak i rozumienia ze słuchu, (b) 32 testy kontrolne i (c) ponad 110 testów sprawdzających oraz ponad 110 rozwiązań testów, (d) słownik rosyjsko-polski, liczący ponad 4000 jednostek leksykalnych, a także (e) lista około 200 skrótów graficznych i skrótowców rosyjskich.

W recenzowanym podręczniku autorzy zaprezentowali pełny aktualny opis rosyjskiego języka specjalistycznego business communication. A więc mamy tu dogłębnie przedstawioną problematykę: (a) *finansów, bankowości i giełdy*, tj. technolektu, który obejmuje definicje, deskrypcje i kolokacje związane z podstawowymi terminami z zakresu: pojęcia konta, pożyczek, kredytów i ich obsługi, finansów publicznych, rządowych, korporacyjnych i przedsiębiorstw, bankowości komercyjnej, warunków płatności w transakcjach, giełd, ich funkcjonowania i podstawowych transakcji giełdowych, ubezpieczeń, podatków i ceł, nadużyć i przestępstw finansowych i in.; (b) *prawnego otoczenia biznesu*, tj. prawnego języka specjalistycznego biznesu, który wprowadza podstawową terminologię biznesu i dotyczy lingwistycznego kontekstu pojęć związanych m.in. z: prawną obsługą firmy, przygotowywaniem kontraktów, prawną ochroną produktów, logo czy marki, prawami pracownika i pracodawcy, prawnymi aspektami reklamy i public relations, przestępstwami w biznesie itd.; (c) *komunikacji marketingowej*, tj. sposobu komunikowania się firmy czy przedsiębiorstwa z rynkiem, za pomocą jakich działań i środków producent przekazuje rynkowi informacje charakteryzujące produkt czy wyrób, w jaki sposób kształtuje potrzeby nabywców oraz pobudza, ukierunkowuje popyt oraz zmniejsza jego elastyczność. W tej dziedzinie, omawiany przez autorów recenzowanego podręcznika, technolekt business communication funkcjonuje w takich obszarach jak: etyczne i społeczne aspekty marketingu, międzykulturowa analiza rynków globalnych, badanie rynku i jego otoczenia, badanie zachowań konsumenckich, segmentacja rynku, a także strategia produktu, strategia cenowa, strategia dystrybucyjna i strategie promocyjne itp.; (d) *międzynarodowego komunikowania w biznesie*, tj. specjalistyczny język międzynarodowego komunikowania w biznesie funkcjonuje w takich obszarach jak: definiowanie kulturowego otoczenia partnera w interesie, świadomość różnic kulturowych w nawiązywaniu kontaktów handlowych czy biznesowych, kierowanie zróżnicowanymi kulturowo zespołami, identyfikowanie istotnych różnic kulturowych w zachowaniach negocjacyjnych, analiza i typologia kultury organizacyjnej i in.; (e) *negocjacji handlowych, rozwiązywania konfliktów*, tj. technolekt tej sfery działalności zawodowej to oczywiście zbiór charakterystycznej leksyki (tj. terminologii), frazeologii oraz idiomatyki, ale także profesjonalna wiedza na temat zasad negocjowania z partnerami z różnych obszarów kulturowych. Zakres tematyczny to m.in.: sposoby prowadzenia

negocjacji, style negocjacyjne, profile osobowości negocjatora, typy rozwiązań negocjacyjnych, budowanie świadomości negocjacyjnej, rola negocjacji w rozwiązywaniu konfliktów, mediacje, międzykulturowe aspekty negocjacji, trudne sytuacje negocjacyjne: manipulacje i działania podstępne, bariery emocjonalne i in.; (f) *pisemnej komunikacji w biznesie*, tj. różnorodność form przekazu pisemnego oraz możliwość korzystania z najnowszych technologii przekazywania informacji sprawiły, że pisemna komunikacja w biznesie to obszar znacznie szerszy niż tradycyjnie pojmowana korespondencja handlowa. Zakres tematyczny tej kategorii business communication dotyczy m.in.: planowania i przygotowywania dokumentów, analizy potrzeb odbiorcy, organizacji i kompozycji dokumentów, specyfiki stylistycznej poszczególnych form przekazu pisemnego, szczególnie zaś języka kontraktu i dokumentów (m.in. atesty, ceduły, certyfikaty, faktury, gwarancje, instrukcje, konosamenty, kwity, oferty, protokoły, rachunki, specyfikacje, świadectwa, umowy, zamówienia, zaświadczenia, zawiadomienia, zlecenia, a także listów, telegramów, faksów, teleksów, e-maili, poczty elektronicznej) i in.

Całkowicie zasadne jest twierdzenie autorów, że „podręcznik *Бизнес-контакт. Коммуникация бизнесова по русыјску* jest adresowany do osób, które chcą opanować i doskonalić język rosyjski używany aktualnie w transakcjach międzynarodowych, we współpracy ekonomicznej oraz przy nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktów biznesowych w różnych branżach i dziedzinach gospodarki. Jest to doskonała pomoc dla osób, które pragną znacząco podnieść swój poziom znajomości języka rosyjskiego w zakresie *business communication*” [Część 1, s. 5]. Zaś odbiorcami bogatej zawartości pracy, moim zdaniem, będą przede wszystkim studenci, doktoranci i początkujący naukowcy kierunków handlowych, ekonomicznych, menedżerskich, politologicznych, translatorycznych, lingwistyki stosowanej, języków specjalistycznych i oczywiście słuchacze studiów rusycystycznych.

Kolejną ważną zaletą recenzowanego podręcznika jest jego treść i układ. Tak więc konstrukcja pracy odpowiada wymaganiom egzaminu międzynarodowego, składającego się z szeregu testów, pogrupowanych zgodnie z ww. obszarami aktywności językowej i założonymi glottodydaktycznymi aspektami przyswajania języka rosyjskiego jako obcego. Również wszystkie umieszczone w pracy teksty i dialogi są wyekscerpowane z aktualnych źródeł, są one w sposób umiejętny zaadaptowane dla potrzeb glottodydaktycznych, można wręcz konstatować, że ich walory poznawcze i dydaktyczne są nader atrakcyjne dla uczących się. Zaś wybrane dialogi i sytuacje tematyczne odzwierciedlają realia rosyjskiego biznesu oraz problemy, z którymi spotkać się może przedsiębiorca-obcokrajowiec. W siedmiu rozdziałach swojego podręcznika autorzy umieścili ok. 400 typów różnorodnych ćwiczeń umożliwiających uczącym się lepiej opanować zawarty w podręczniku materiał glottodydaktyczny.

Do podręcznika są dołączone obszerne załączniki. Jest ich osiem. Zawierają one 65 tekstów oraz dialogów przeznaczonych do czytania i rozumienia ze słuchu, 45 testów kontrolnych (analogicznych do testów egzaminacyjnych) i ponad 230 testów sprawdzających oraz ponad 230 kluczy do testów kontrolnych i najtrudniejszych ćwiczeń, słownik rosyjsko-polski, liczący ponad 4000 jednostek leksykalnych (tj. podstawowych terminów z zakresu rosyjskiego języka business communication), a także wykaz około 200 skrótów graficznych i skrótowców rosyjskich. Również autorzy dołączyli do pracy dwie płyty CD z tekstami i dialogami, które w znacznym stopniu ułatwią naukę rozumienia tekstu ze słuchu.

Jak powszechnie wiadomo wszystkim nauczającym języków obcych (i nie tylko) w pracach podręcznikowych i skryptowych, przeznaczonych do nauki, nie powinno być żadnych, nawet najmniejszych błędów. Dlatego niezmiernie ważna jest tu rola i funkcja jaką spełniają zarówno recenzent wydawniczy, korekta tekstu przeznaczonego do druku, a także praca redaktora. Niestety w recenzowanym podręczniku spotyka się pewne niedociągnięcia w tej dziedzinie. Żal, że poza korektorką nie występują w danej pracy ani recenzent, ani redaktor.

